

2024/1711

26.6.2024.

DIREKTIVA (EU) 2024/1711 EUROPSKOG PARLAMENTA I VIJEĆA

od 13. lipnja 2024.

o izmjeni direktiva (EU) 2018/2001 i (EU) 2019/944 u pogledu poboljšanja modela tržišta električne energije u Uniji

(Tekst značajan za EGP)

EUROPSKI PARLAMENT I VIJEĆE EUROPSKE UNIJE,

uzimajući u obzir Ugovor o funkcioniranju Europske unije, a posebno njegov članak 194. stavak 2.,

uzimajući u obzir prijedlog Europske komisije,

nakon prosljeđivanja nacrtu zakonodavnog akta nacionalnim parlamentima,

uzimajući u obzir mišljenje Europskoga gospodarskog i socijalnog odbora ⁽¹⁾,

uzimajući u obzir mišljenje Odbora regija ⁽²⁾,

u skladu s redovnim zakonodavnim postupkom ⁽³⁾,

budući da:

- (1) Od rujna 2021. zabilježene su vrlo visoke cijene i nestabilnost na tržištima električne energije. Kako je Agencija Europske unije za suradnju energetske regulatora (ACER) navela u svojoj konačnoj ocjeni modela veleprodajnog tržišta električne energije u EU-u iz travnja 2022., to je uglavnom posljedica visoke cijene plina, koji se upotrebljava kao ulazno gorivo za proizvodnju električne energije.
- (2) Eskalacija ruskog agresivnog rata protiv Ukrajine, koja je ugovorna stranka Ugovora o Energetskoj zajednici ⁽⁴⁾, i povezane međunarodne sankcije uvedene od veljače 2022. dovele su do plinske krize, poremetile globalna energetska tržišta, pogoršale problem visokih cijena plina i znatno utjecale na cijene električne energije. Agresivni rat Rusije protiv Ukrajine rezultirao je i nesigurnošću u opskrbi drugim sirovinama, kao što su ugljen i sirova nafta, koje se upotrebljavaju u postrojenjima za proizvodnju električne energije. Ta nesigurnost dovela je do znatnog dodatnog povećanja nestabilnosti cijena električne energije. Smanjena dostupnost nekoliko nuklearnih reaktora i niska proizvodnja hidroenergije dodatno su pojačale povećanje cijena električne energije.
- (3) Kao odgovor na tu situaciju, Komisija je u svojoj komunikaciji od 13. listopada 2021. naslovljenoj „Paket mjera za djelovanje i potporu za suočavanje s rastom cijena energije” predložila paket mjera koje bi Unija i njezine države članice mogle primijeniti za ublažavanje neposrednog učinka visokih cijena energije na kupce iz kategorije kućanstvo i na poduzeća, uključujući potpore dohotku, porezne olakšice, uštedu energije i mjere skladištenja, te za jačanje otpornosti na buduće cjenovne šokove. U svojoj komunikaciji od 8. ožujka 2022. naslovljenoj „REPowerEU: zajedničko europsko djelovanje za povoljniju, sigurniju i održiviju energiju” Komisija je predstavila niz dodatnih mjera za jačanje paketa instrumenata i odgovor na rastuće cijene energije. Komisija je 23. ožujka 2022. uspostavila i privremeni okvir državnih potpora kako bi se omogućile određene subvencije za ublažavanje učinaka visokih cijena energije.
- (4) U svojoj komunikaciji od 18. svibnja 2022. Komisija je predstavila svoj plan REPowerEU, kojim su uvedene dodatne mjere usmjerene na uštedu energije, diversifikaciju opskrbe energijom, ambiciozniji cilj povećanja energetske učinkovitosti i ubrzano uvođenje energije iz obnovljivih izvora s ciljem smanjenja ovisnosti Unije o ruskim fosilnim gorivima, uključujući prijedlog da se cilj o udjelu energije iz obnovljivih izvora u konačnoj bruto potrošnji energije u Uniji do 2030. poveća na 45 %. Nadalje, u komunikaciji Komisije od 18. svibnja 2022. naslovljenoj „Kratkoročne intervencije na tržištu električne energije i dugoročna poboljšanja modela tržišta električne energije – tijek daljnjeg djelovanja”, uz utvrđivanje dodatnih kratkoročnih mjera za rješavanje problema visokih cijena energije, utvrđena su potencijalna područja za poboljšanje modela tržišta električne energije te je najavljena namjera da se ta područja procijene s ciljem izmjene zakonodavnog okvira.

⁽¹⁾ SL C 293, 18.8.2023., str. 112.

⁽²⁾ SL C, C/2023/253, 26.10.2023., ELI: <http://data.europa.eu/eli/C/2023/253/oj>.

⁽³⁾ Stajalište Europskog parlamenta od 11. travnja 2024. (još nije objavljeno u Službenom listu) i odluka Vijeća od 21. svibnja 2024.

⁽⁴⁾ SL L 198, 22.7.2006., str. 18.

- (5) Kako bi hitno odgovorila na krizu u pogledu cijena energije i sigurnosne bojazni te ublažila povećanje cijena za građane, Unija je donijela nekoliko pravnih akata, među njima Uredbu (EU) 2022/1032 Europskog parlamenta i Vijeća⁽⁵⁾, kojom je uspostavljen strog sustav skladištenja plina, te Uredbu Vijeća (EU) 2022/1369⁽⁶⁾, kojom su predviđene učinkovite mjere za smanjenje potražnje za plinom i električnom energijom, Uredbu Vijeća (EU) 2022/1854⁽⁷⁾, kojom su uspostavljeni sustavi ograničavanja cijena kako bi se izbjegla neočekivana dobit na tržištu plina i električne energije, i Uredbu Vijeća (EU) 2022/2577⁽⁸⁾, kojom su uspostavljene mjere za ubrzanje postupaka izdavanja dozvola za postrojenja za energiju iz obnovljivih izvora.
- (6) Dobro integrirano energetska tržišta koje se temelji na uredbama (EU) 2018/1999⁽⁹⁾, (EU) 2019/942⁽¹⁰⁾ i (EU) 2019/943⁽¹¹⁾ Europskog parlamenta i Vijeća te direktivama (EU) 2018/2001⁽¹²⁾, (EU) 2018/2002⁽¹³⁾ i (EU) 2019/944⁽¹⁴⁾ Europskog parlamenta i Vijeća, koje se obično nazivaju paket „Čista energija za sve Europljane”, donesen 2018. i 2019., omogućuje Uniji da iskoristi gospodarske prednosti jedinstvenog energetskeg tržišta u svim okolnostima, osiguravajući sigurnost opskrbe i održavajući proces dekarbonizacije kako bi se postigao cilj klimatske neutralnosti Unije. Prekogranična povezanost osigurava i sigurniji, pouzdaniji i učinkovitiji rad elektroenergetskih sustava te veću otpornost na kratkoročne cjenovne šokove.
- (7) Za jačanje unutarnjeg energetskeg tržišta i postizanje ciljeva klimatske i energetske tranzicije potrebno je znatno unapređenje elektroenergetske mreže Unije kako bi se mogla ostvariti velika povećanja kapaciteta proizvodnje energije iz obnovljivih izvora, uz promjenjive količine proizvodnje ovisno o vremenskim uvjetima te promjene obrazaca protoka električne energije u cijeloj Uniji, te kako bi se moglo odgovoriti na novu potražnju, na primjer za električna vozila i dizalice topline. Ulaganje u mreže, unutar i preko granica, ključno je za pravilno funkcioniranje unutarnjeg tržišta električne energije, uključujući sigurnost opskrbe. Takvo ulaganje potrebno je kako bi se energija iz obnovljivih izvora i potražnja integrirale u kontekstu u kojem su udaljenije nego u prošlosti te kako bi se u konačnici ostvarili klimatski i energetske ciljevi Unije. Stoga bi svaka reforma tržišta električne energije Unije trebala doprinijeti integriranijoj europskoj elektroenergetskoj mreži kako bi se osiguralo da svaka država članica postigne razinu elektroenergetske međupovezanosti u skladu s ciljem elektroenergetske međupovezanosti od najmanje 15 % do 2030. u skladu s člankom 4. točkom (d) podtočkom 1. Uredbe (EU) 2018/1999, da se taj kapacitet međupovezanosti u najvećoj mogućoj mjeri upotrebljava za prekograničnu trgovinu te da se elektroenergetska mreža i infrastruktura za povezivost Unije grade ili nadograđuju, primjerice s pomoću Unijinih projekata od zajedničkog interesa utvrđenih u skladu s Uredbom (EU) 2022/869 Europskog parlamenta i Vijeća⁽¹⁵⁾. Svim građanima i poduzećima Unije trebalo bi omogućiti odgovarajuću povezivost jer to može dovesti do znatnih prilika kojima bi im se omogućilo sudjelovanje u energetskej tranziciji i digitalnoj transformaciji Unije. Potrebno je posebno uzeti u obzir najudaljenije regije iz članka 349. Ugovora o funkcioniranju Europske unije (UFEU), u kojem se prepoznaju njihova specifična ograničenja i predviđa donošenje posebnih mjera u tom pogledu.

⁽⁵⁾ Uredba (EU) 2022/1032 Europskog parlamenta i Vijeća od 29. lipnja 2022. o izmjeni uredbi (EU) 2017/1938 i (EZ) br. 715/2009 u pogledu skladištenja plina (SL L 173, 30.6.2022., str. 17.).

⁽⁶⁾ Uredba Vijeća (EU) 2022/1369 od 5. kolovoza 2022. o koordiniranom mjerama za smanjenje potražnje za plinom (SL L 206, 8.8.2022., str. 1.).

⁽⁷⁾ Uredba Vijeća (EU) 2022/1854 od 6. listopada 2022. o hitnoj intervenciji za rješavanje pitanja visokih cijena energije (SL L 261 I, 7.10.2022., str. 1.).

⁽⁸⁾ Uredba Vijeća (EU) 2022/2577 od 22. prosinca 2022. o utvrđivanju okvira za ubrzanje uvođenja energije iz obnovljivih izvora (SL L 335, 29.12.2022., str. 36.).

⁽⁹⁾ Uredba (EU) 2018/1999 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. prosinca 2018. o upravljanju energetskeg unijom i djelovanjem u području klime, izmjeni uredaba (EZ) br. 663/2009 i (EZ) br. 715/2009 Europskog parlamenta i Vijeća, direktiva 94/22/EZ, 98/70/EZ, 2009/31/EZ, 2009/73/EZ, 2010/31/EU, 2012/27/EU i 2013/30/EU Europskog parlamenta i Vijeća, direktiva Vijeća 2009/119/EZ i (EU) 2015/652 te stavljanju izvan snage Uredbe (EU) br. 525/2013 Europskog parlamenta i Vijeća (SL L 328, 21.12.2018., str. 1.).

⁽¹⁰⁾ Uredba (EU) 2019/942 Europskog parlamenta i Vijeća od 5. lipnja 2019. o osnivanju Agencije Europske unije za suradnju energetske regulatora (SL L 158, 14.6.2019., str. 22.).

⁽¹¹⁾ Uredba (EU) 2019/943 Europskog parlamenta i Vijeća od 5. lipnja 2019. o unutarnjem tržištu električne energije (SL L 158, 14.6.2019., str. 54.).

⁽¹²⁾ Direktiva (EU) 2018/2001 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. prosinca 2018. o promicanju uporabe energije iz obnovljivih izvora (SL L 328, 21.12.2018., str. 82.).

⁽¹³⁾ Direktiva (EU) 2018/2002 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. prosinca 2018. o izmjeni Direktive 2012/27/EU o energetskej učinkovitosti, (SL L 328, 21.12.2018., str. 210.).

⁽¹⁴⁾ Direktiva (EU) 2019/944 Europskog parlamenta i Vijeća od 5. lipnja 2019. o zajedničkim pravilima za unutarnje tržište električne energije i izmjeni Direktive 2012/27/EU (SL L 158, 14.6.2019., str. 125.).

⁽¹⁵⁾ Uredba (EU) 2022/869 Europskog parlamenta i Vijeća od 30. svibnja 2022. o smjernicama za transeuropsku energetskej infrastrukturu, izmjeni uredaba (EZ) br. 715/2009, (EU) 2019/942 i (EU) 2019/943 te direktiva 2009/73/EZ i (EU) 2019/944 te stavljanju izvan snage Uredbe (EU) br. 347/2013 (SL L 152, 3.6.2022., str. 45.).

- (8) Trenutačni model tržišta električne energije pomogao je, među ostalim, u nastanku novih i inovativnih proizvoda, usluga i mjera na maloprodajnim tržištima električne energije, čime se podupire energetska učinkovitost i veća upotreba energije iz obnovljivih izvora te povećava izbor kako bi se potrošačima pomoglo da smanje svoje račune za energiju, među ostalim s pomoću malih proizvodnih postrojenja te novonastalih usluga za upravljanje potrošnjom. Nadogradnja i iskorištavanje potencijala digitalizacije energetskog sustava, kao što je aktivno sudjelovanje potrošača, ključan je element budućih tržišta i sustava električne energije u Uniji. Istodobno je potrebno poštovati izbore potrošača i omogućiti im da iskoriste različite ponude ugovora te zaštititi kupce iz kategorije kućanstvo od visokih cijena tijekom energetske krize. Integracija energetskog sustava zamišljena je kao planiranje i rad energetskog sustava u cjelini, u okviru više nositelja energije, energetske infrastrukture i sektora potrošnje, stvaranjem snažnijih veza među njima, u međusobnoj sinergiji i uz potporu digitalizacije, radi osiguravanja sigurne, cjenovno pristupačne, pouzdane i održive energije.
- (9) U kontekstu energetske krize, trenutačni model tržišta električne energije otkrio je niz nedostataka i neočekivanih posljedica povezanih s utjecajem visokih i nestabilnih cijena fosilnih goriva na kratkoročna tržišta električne energije, zbog čega su kućanstva i poduzeća izloženi znatnim porastima cijena i posljedicama koje ti porasti imaju na njihove račune za električnu energiju.
- (10) Brže uvođenje energije iz obnovljivih izvora i čistih fleksibilnih tehnologija najodrživiji je i troškovno najučinkovitiji način strukturnog smanjenja potražnje za fosilnim gorivima za proizvodnju električne energije i omogućivanja izravne potrošnje električne energije putem elektrifikacije potražnje za energijom i integracije energetskog sustava. Zbog niskih operativnih troškova obnovljivi izvori mogu pozitivno utjecati na cijene električne energije u cijeloj Uniji i smanjiti potrošnju fosilnih goriva.
- (11) Promjenama u modelu tržišta električne energije trebalo bi osigurati da potrošači, uključujući one najugroženije, iskoriste prednosti sve veće primjene energije iz obnovljivih izvora i energetske tranzicije u cjelini, da ih se u konačnici zaštiti od energetske krize i da se izbjegne padanje većeg broja kupaca iz kategorije kućanstvo u zamku energetskog siromaštva. Tim bi se promjenama trebao ublažiti učinak visokih cijena fosilnih goriva, posebno plina, na cijene električne energije kako bi se kupcima iz kategorije kućanstvo i poduzećima omogućilo da dugoročno iskoriste prednosti cjenovno pristupačne i sigurne energije iz održivih obnovljivih izvora i izvora s niskim emisijama ugljika, kao i energetske učinkovitih rješenja u smanjenju ukupnih troškova energije, što može smanjiti potrebu za proširivanjem električne mreže i proizvodnih kapaciteta.
- (12) Cilj je reforme modela tržišta električne energije ostvariti pristupačne i konkurentne cijene električne energije za sve potrošače. Kao takva, ta bi reforma trebala koristiti ne samo kupcima iz kategorije kućanstvo nego i potaknuti konkurentnost industrija Unije olakšavanjem ulaganja u čistu tehnologiju koja su im potrebna kako bi dovršile prelazak na nultu neto stopu emisija. Energetsku tranziciju u Uniji potrebno je poduprijeti snažnim temeljima za proizvodnju čistih tehnologija. Tim će se reformama poduprijeti cjenovno pristupačna elektrifikacija industrije i pozicioniranje Unije kao globalnog predvodnika kad je riječ o istraživanju i inovacijama u području tehnologija čiste energije.
- (13) Priključivanje novih postrojenja za proizvodnju i potrošnju na mrežu, posebno postrojenja za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora, često je suočeno s kašnjenjima u postupcima priključenja na mrežu. Jedan od razloga tih kašnjenja nedostatak je raspoloživog kapaciteta mreže na lokaciji koju je odabrao ulagač, što podrazumijeva potrebu za proširenjem ili jačanjem mreže kako bi se postrojenja sigurno povezala sa sustavom. Novi zahtjev za operatore elektroenergetskih sustava, i na razini prijenosa i na razini distribucije, da objavljuju i ažuriraju informacije o kapacitetu raspoloživom za nova priključivanja u njihovim područjima rada ulagačima bi omogućio lakši pristup informacijama o dostupnosti kapaciteta mreže unutar sustava čime bi se ubrzao proces donošenja odluka, što bi pak ubrzalo potrebno uvođenje energije iz obnovljivih izvora. Operatori distribucijskih sustava te bi informacije trebali redovito ažurirati, a najmanje jednom u tri mjeseca. Iako bi države članice trebale moći odlučiti da taj zahtjev neće primjenjivati na elektroenergetska poduzeća koja opslužuju manje od 100 000 priključenih kupaca ili koja opslužuju male izolirane sustave, trebale bi ta poduzeća poticati da korisnicima sustava jednom godišnje dostave navedene informacije te promicati suradnju među operatorima distribucijskih sustava u tu svrhu. Operatori distribucijskih sustava trebali bi također objaviti kriterije za određivanje raspoloživih mrežnih kapaciteta, kao što su postojeća potražnja i proizvodni kapaciteti, pretpostavke za procjenu moguće daljnje integracije dodatnih korisnika sustava, relevantne informacije o mogućem ograničavanju energije i očekivanja u vezi s relevantnim budućim razvojem mreže.

- (14) Nadalje, kako bi se riješio problem dugog vremena odgovora na zahtjeve za priključenje na mrežu, operatori distribucijskih sustava trebali bi korisnicima sustava dostaviti jasne i transparentne informacije o statusu i obradi njihovih zahtjeva za priključenje. Operatori distribucijskih sustava trebali bi takve informacije dostaviti u roku od tri mjeseca od datuma podnošenja zahtjeva te bi ih trebali redovito ažurirati, a najmanje jednom u tri mjeseca.
- (15) U područjima na kojima elektroenergetske mreže imaju ograničen mrežni kapacitet ili ga uopće nemaju, korisnici mreže koji podnose zahtjev za priključenje na mrežu trebali bi moći imati koristi od uspostave promjenjivog, fleksibilnog ugovora o priključenju. Tim bi se ugovorom o priključenju, primjerice, uzelo u obzir skladištenje energije ili bi se ograničila razdoblja u kojima elektrana može isporučivati električnu energiju u mrežu ili kapacitet koji se može izvoziti, čime bi se omogućilo njezino djelomično priključenje. Operatori sustava trebali bi u takvim područjima nuditi mogućnost uspostave fleksibilnih ugovora o priključenju. Regulatorno tijelo ili drugo nadležno tijelo ako je država članica tako predvidjela, trebalo bi izraditi okvire za operatore sustava kako bi se uspostavila takva fleksibilna priključenja, pritom osiguravajući da se prednost daje jačanju mreže kojim se osiguravaju strukturna rješenja, da ugovori o priključenju postanu nepromjenjivi čim mreže budu spremne, da se fleksibilna priključenja omogućе kao trajno rješenje za područja na kojima jačanje mreže nije učinkovito i, u mjeri u kojoj je to moguće, da se korisnicima mreže koji traže priključenje na mrežu osigura uvid u očekivane razine ograničavanja na temelju fleksibilnog ugovora o priključenju.
- (16) Tijekom energetske krize potrošači su bili izloženi iznimno nestabilnim veleprodajnim cijenama energije i imali su ograničene mogućnosti za uključivanje na energetske tržište. Stoga se mnogi kupci iz kategorije kućanstvo suočavaju s financijskim poteškoćama i ne mogu platiti svoje račune. Najteže su bili pogođeni ugroženi kupci i kupci pogođeni energetske siromaštvom, no takvim su poteškoćama bili izloženi i kupci iz kategorije kućanstvo sa srednjim dohotkom. Visoke cijene energije mogle bi negativno utjecati i na zdravlje, dobrobit i ukupnu kvalitetu života potrošača. Stoga je važno unaprijediti prava i zaštitu potrošača kako bi osjetili prednosti energetske tranzicije, odvojiti njihove račune za električnu energiju od kratkoročnih kretanja cijena na energetske tržištima i uravnotežiti rizik između opskrbljivača i potrošača.
- (17) Potrošači bi trebali imati pristup širokom rasponu ponuda kako bi mogli odabrati ugovor koji odgovara njihovim potrebama. Međutim, opskrbljivači su smanjili svoje ponude, ugovori o opskrbi električnom energijom s obveznim trajanjem i fiksnim cijenama postali su rijetkost, a izbor ponuda ograničen. Potrošači bi uvijek trebali imati mogućnost odabira cjenovno pristupačnog ugovora o opskrbi električnom energijom s fiksnim cijenama i obveznim trajanjem, a opskrbljivači ne bi smjeli moći jednostrano mijenjati ugovorne uvjete ni raskinuti ugovor prije njegova dospjeća. Međutim, ugovori s dinamičnim određivanjem cijena i dalje su od ključne važnosti, a sve veći udio obnovljivih izvora energije može pomoći potrošačima da smanje svoje račune za energiju. Države članice trebale bi moći izuzeti opskrbljivače s više od 200 000 krajnjih kupaca koji nude samo ugovore s dinamičnim određivanjem cijene od obveze da nude ugovore o opskrbi električnom energijom s obveznim trajanjem i fiksnim cijenama, pod uvjetom da takvo izuzeće nema negativan učinak na tržišno natjecanje i da se zadrži dovoljan izbor ugovora o opskrbi električnom energijom s obveznim trajanjem i fiksnim cijenama.
- (18) Ako opskrbljivači ne zaštite dovoljno svoj portfelj električne energije od rizika, promjene veleprodajnih cijena električne energije mogu povećati njihovu izloženost financijskom riziku i dovesti do neuspješne opskrbe i prenošenja troškova na potrošače i druge korisnike mreže. Stoga bi opskrbljivači trebali biti dovoljno zaštićeni od rizika kad nude ugovore o opskrbi električnom energijom s obveznim trajanjem i fiksnim cijenama. U odgovarajućoj strategiji zaštite od rizika trebalo bi uzeti u obzir pristup opskrbljivača vlastitoj proizvodnji i kapitalizaciji te njihovu izloženost promjenama cijena na veleprodajnom tržištu, veličinu opskrbljivača ili strukturu tržišta. Postojanje odgovarajućih strategija zaštite od rizika može se osigurati općim pravilima koja se nadziru bez provođenja posebnog preispitivanja položaja ili strategija pojedinačnih opskrbljivača. Testiranje otpornosti na stres i zahtjevi u pogledu izvješćivanja za opskrbljivače mogli bi biti alati za procjenu strategija opskrbljivača za zaštitu od rizika.
- (19) Potrošači bi trebali moći odabrati opskrbljivača koji im nudi cijenu i uslugu koje najbolje odgovaraju njihovim potrebama. Zahvaljujući napretku u tehnologiji mjerenja i zasebnog mjerenja u kombinaciji s informacijskom i komunikacijskom tehnologijom tehnički je moguće imati više opskrbljivača za pojedinačne prostore. Kupci bi trebali moći odabrati zasebno opskrbljivača, posebno za električnu energiju za napajanje uređaja kao što su dizalice topline ili električna vozila, koji su izrazito veliki potrošači ili koji isto tako mogu automatski promijeniti svoju potrošnju električne energije kao reakciju na cjenovne signale. U tu bi svrhu kupcima trebalo omogućiti da imaju više od jednog mjernog i obračunskog mjesta pokrivenih jedinstvenim priključnim mjestom za njihove prostore, što bi omogućilo da se različiti uređaji mogu zasebno mjeriti i napajati. Mjerna mjesta trebala bi se među sobom jasno razlikovati i trebala bi biti usklađena s primjenjivim tehničkim pravilima. Pravila za raspodjelu povezanih troškova

trebale bi utvrditi države članice. Neki pametni sustavi mjerenja mogu izravno pokrivati više od jednog mjernog mjesta te stoga kupcima omogućuju da istodobno imaju više od jednog ugovora o opskrbi električnom energijom ili ugovora o dijeljenju energije. Opskrbljivači bi trebali imati odgovornost za odstupanje samo za mjerna i obračunska mjesta koja opskrbljuju. Nadalje, omogućivanjem primjene namjenskih rješenja za mjerenje koja su priključena na uređaje s fleksibilnim opterećenjem koje se može kontrolirati, ili su u njih ugrađena, krajnji kupci mogu sudjelovati u drugim programima upravljanja potrošnjom koji se temelje na poticajima i koji pružaju usluge fleksibilnosti na tržištu električne energije te operatorima prijenosnih sustava i operatorima distribucijskih sustava. Općenito, takvi bi aranžmani trebali biti kompatibilni s dijeljenjem energije te bi se njima trebalo doprinosti povećanoj primjeni upravljanja potrošnjom i osnaživanju potrošača, čime bi kupcima omogućili bolju kontrolu nad vlastitom potrošnjom energije i računima za energiju, a istodobno bi elektroenergetskom sustavu osigurali dodatnu fleksibilnost kako bi se mogao nositi s fluktuacijama ponude i potražnje.

- (20) Zbog sve veće složenosti ponuda za isporuku energije i različitih marketinških praksi potrošačima je često teško potpuno razumjeti posljedice ponuda opskrbljivača ili ugovora koji potpisuju. Osobito su često nejasni način određivanja cijene, uvjeti za obnovu ugovora, posljedice raskida ugovora ili razlozi zbog kojih opskrbljivač može promijeniti uvjete. Stoga bi opskrbljivači ili sudionici na tržištu koji se bave agregiranjem trebali potrošačima na sažet i lako razumljiv način pružiti ključne informacije o ponudama za isporuku energije prije sklapanja ili produljenja ugovora.
- (21) Kako bi se potrošačima osigurao kontinuitet opskrbe, osobito u slučaju da opskrbljivač ne izvrši svoju obvezu, države članice trebale bi imati uspostavljen sustav opskrbljivača zadnjeg izbora. Trebalo bi biti moguće imenovati opskrbljivača zadnjeg izbora prije ili u trenutku kada opskrbljivač ne izvrši svoju obvezu. Takav opskrbljivač zadnjeg izbora može se tretirati kao pružatelj univerzalne usluge. Opskrbljivač zadnjeg izbora mogao bi biti prodajni odjel vertikalno integriranog poduzeća koji također obavlja funkcije distribucije, pod uvjetom da udovoljava zahtjevima u pogledu razdvajanja iz Direktive (EU) 2019/944. Međutim, to ne podrazumijeva obvezu država članica da isporučuju po određenoj fiksnoj najnižoj cijeni. Ako država članica obveže opskrbljivača zadnjeg izbora da električnom energijom opskrbljuje kupca koji ne prima tržišno utemeljene ponude, primjenjuju se uvjeti utvrđeni u članku 5. Direktive (EU) 2019/944, a obveza može uključivati reguliranu cijenu samo u mjeri u kojoj kupac ima pravo na regulirane cijene. Pri ocjenjivanju jesu li ponude koje su primili kupci koji nisu iz kategorije kućanstvo tržišno utemeljene, države članice trebale bi uzeti u obzir individualne komercijalne i tehničke okolnosti. Ako je država članica prije 16. srpnja 2024. već imenovala opskrbljivača zadnjeg izbora pravednim, transparentnim i nediskriminirajućim postupkom, nije potrebno pokretati novi postupak za imenovanje opskrbljivača zadnjeg izbora.
- (22) Dijeljenjem energije može se stvoriti otpornost na učinke visokih i nestabilnih veleprodajnih tržišnih cijena na račune potrošača za energiju, osnažuje se šira skupina potrošača koji inače nemaju mogućnost postati aktivni kupci zbog financijskih ili prostornih ograničenja, kao što su ugroženi kupci i kupci pogođeni energetske siromaštvom, i povećava se upotreba energije iz obnovljivih izvora mobiliziranjem dodatnih ulaganja privatnog kapitala i diversifikacijom načina isplate naknada. Uz integraciju odgovarajućih cjenovnih signala i postrojenja za skladištenje, dijeljenje električne energije može doprinijeti postavljanju temelja za iskorištavanje potencijala manjih potrošača za fleksibilnost. Odredbama o dijeljenju energije utvrđenima u ovoj Direktivi dopunjuju se odredbe o vlastitoj potrošnji utvrđene u članku 21. Direktive (EU) 2018/2001 i članku 15. Direktive (EU) 2019/944, posebno u pogledu kolektivne vlastite potrošnje.
- (23) Aktivni kupci koji imaju u vlasništvu, zakupljuju ili unajmljuju postrojenje za skladištenje ili proizvodnju trebali bi imati pravo dijeliti višak proizvodnje, uz naplatu ili besplatno, i ovladati druge potrošače da postanu aktivni kupci ili dijeliti energiju iz obnovljivih izvora koja se proizvodi ili skladišti u postrojenjima kapaciteta do najviše 6 MW koja se zajednički zakupljuju, unajmljuju ili imaju u vlasništvu, izravno ili preko organizatora treće strane. U slučaju kupaca koji sudjeluju u programima dijeljenja energije i veći su od malih i srednjih poduzeća, instalirani kapacitet proizvodnog postrojenja povezanog sa sustavom dijeljenja energije trebao bi iznositi najviše 6 MW, a dijeljenje energije trebalo bi se odvijati na lokalnom ili ograničenom zemljopisnom području, kako ga definiraju države članice. Sva plaćanja za dijeljenje viška proizvodnje po određenoj cijeni mogu se namiriti izravno između aktivnih kupaca ili automatizirano putem platforme za uzajamno trgovanje. Aranžmani o dijeljenju energije temelje se na privatnom ugovornom sporazumu između aktivnih kupaca ili se organiziraju preko pravnog subjekta. Pravni

subjekt koji uključuje kriterije zajednice obnovljive energije kako je definirana u članku 2. točki 16. Direktive (EU) 2018/2001 ili energetska zajednica građana kako je definirana u članku 2. točki 11. Direktive (EU) 2019/944 mogli bi sa svojim članovima dijeliti električnu energiju proizvedenu u postrojenjima nad kojima imaju potpuno vlasništvo. U okviru zaštite i osnaživanja za dijeljenje energije posebnu bi pozornost trebalo posvetiti ugroženim kupcima i kupcima pogođenima energetske siromaštvom.

- (24) Dijeljenjem energije operacionalizira se zajednička potrošnja samostalno proizvedene ili uskladištene električne energije koju u javnu mrežu isporučuje više aktivnih kupaca koji zajednički djeluju. Države članice trebale bi uspostaviti odgovarajuću informatičku infrastrukturu kako bi se u određenom vremenskom okviru omogućilo administrativno usklađivanje potrošačeve ukupne izmjerene potrošnje sa samostalno proizvedenom ili uskladištenom energijom iz obnovljivih izvora koja se oduzima od ukupne potrošnje za potrebe izračuna energetske komponente računa za energiju koji izdaje opskrbljivač, čime bi se smanjio račun potrošača. Proizvodnja tih postrojenja trebala bi se raspodijeliti među agregiranim profilima opterećenja potrošača na temelju statičkih, varijabilnih ili dinamičkih metoda izračuna koje aktivni kupci mogu unaprijed definirati ili o kojima se mogu dogovoriti. Aktivni kupci uključeni u dijeljenje energije financijski su odgovorni za neravnoteže koje uzrokuju, ne dovodeći u pitanje mogućnost da aktivni kupci delegiraju svoje odgovornosti za odstupanje na druge sudionike na tržištu. Sva prava i obveze potrošača koji su utvrđeni u Direktivi (EU) 2019/944 primjenjuju se na krajnje kupce uključene u sustave dijeljenja energije. Međutim, kućanstva s instaliranim kapacitetom do 10,8 kW za pojedinačna kućanstva i do 50 kW za višestambene zgrade ne bi trebala biti obvezna ispunjavati obveze opskrbljivača. Države članice trebale bi moći prilagoditi te granične vrijednosti kako bi one odražavale nacionalne okolnosti, do 30 kW za pojedinačna kućanstva i do između 40 kW i 100 kW za višestambene zgrade.
- (25) Priključni solarni minisustavi mogli bi, zajedno s drugim sustavima i tehnologijama, doprinijeti povećanju upotrebe energije iz obnovljivih izvora i uključivanju građana u energetske tranzicije. Države članice trebale bi moći promicati uvođenje tih sustava kako bi se smanjilo administrativno i tehničko opterećenje. Regulatorna tijela trebala bi moći utvrditi mrežne tarife za isporučivanje električne energije iz priključnih solarnih minisustava ili utvrditi metodologiju za izračun tih tarifa. Ovisno o situaciji u državi članici, tarife bi mogle biti vrlo niske ili čak uopće ne postojati, pri čemu bi trebale odražavati troškove i biti transparentne i nediskriminirajuće.
- (26) Ugrožene kupce i kupce pogođene energetske siromaštvom trebalo bi na odgovarajući način zaštititi od isključivanja električne energije i ne bi ih trebalo dovesti u položaj u kojem su prisiljeni da se isključe. Države članice stoga bi trebale poduzimanjem odgovarajućih mjera, među ostalim zabranom isključivanja ili drugim jednakovrijednim mjerama, osigurati da ugroženi kupci i kupci pogođeni energetske siromaštvom budu u potpunosti zaštićeni od isključivanja električne energije. Državama članicama na raspolaganju je više alata i primjera dobre prakse, koji uključuju, ali nisu ograničeni na, cjelogodišnje ili sezonske zabrane isključivanja, sprečavanje duga i održiva rješenja za pružanje potpore kupcima u teškoćama pri plaćanju računa za energiju. Uloga opskrbljivača i svih relevantnih nacionalnih tijela u utvrđivanju odgovarajućih kratkoročnih i dugoročnih mjera koje bi trebalo staviti na raspolaganje ugroženim kupcima i kupcima pogođenim energetske siromaštvom kako bi upravljali svojom potrošnjom i troškovima energije i dalje je ključna, a opskrbljivači i relevantna nacionalna tijela trebala bi blisko surađivati s tijelima za socijalnu sigurnost.
- (27) Potrošači imaju pravo iskoristiti postupke podnošenja pritužaba kojima upravljaju njihovi opskrbljivači, kao i postupke izvansudskog rješavanja sporova, u svrhu učinkovitog ostvarivanja svojih prava i kako ne bi bili u nepovoljnom položaju ako dođe do neslaganja s opskrbljivačima, posebno u pogledu računa ili dugovanog iznosa. Ako se kupci koriste tim postupcima, opskrbljivači ne bi smjeli raskinuti ugovor na temelju činjenica koje su još predmet spora. Opskrbljivači i kupci trebali bi nastaviti ispunjavati svoja ugovorna prava i obveze, posebno u pogledu opskrbe električnom energijom i plaćanja za tu električnu energiju, a postupci podnošenja pritužaba ne bi smjeli postati osnova za zlouporabu koja kupcima omogućuje neispunjavanje svojih ugovornih obveza, među ostalim plaćanja računa. Države članice trebale bi uspostaviti odgovarajuće mjere kako bi se izbjeglo da se ti postupci podnošenja pritužaba ili postupci izvansudskog rješavanja sporova upotrebljavaju na iskrivljeni način.
- (28) Javne intervencije u određivanje cijena opskrbe električnom energijom u načelu bi bile mjera kojom se narušava tržište. Takve bi intervencije stoga trebalo provoditi samo kada je to primjereno, i to kao obveze pružanja javne usluge, a na njih bi se trebali primjenjivati posebni uvjeti. Na temelju ove Direktive regulirane cijene moguće su za ugrožene kupce i kupce pogođene energetske siromaštvom, uključujući cijene niže od troškova, te, kao prijelazna mjera, za kupce iz kategorije kućanstvo i mikropoduzeća, bez obzira na to postoji li kriza cijena električne energije. Tijekom krize cijena električne energije, kada se veleprodajne i maloprodajne cijene električne energije znatno povećaju, državama članicama trebalo bi dopustiti da privremeno prošire primjenu reguliranih cijena na mala i srednja poduzeća. Kad je riječ o kupcima iz kategorije kućanstvo te malim i srednjim poduzećima, državama članicama trebalo bi iznimno i privremeno dopustiti da tijekom krize cijena električne energije regulirane cijene

odrede na razini nižoj od troškova pod uvjetom da to ne stvara poremećaje među opskrbljivačima i da se opskrbljivačima nadoknađuju troškovi opskrbe po cijeni nižoj od troškova. Međutim, potrebno je osigurati da takvo reguliranje cijena bude ciljano i da se njime ne potiče povećanje potrošnje. Stoga bi takvo iznimno i privremeno produljenje regulacije cijena trebalo biti ograničeno za kupce iz kategorije kućanstvo na 80 % medijana njihove potrošnje, a za mala i srednja poduzeća na 70 % potrošnje u prethodnoj godini. Vijeće bi na prijedlog Komisije provedbenom odlukom trebalo moći proglasiti krizu cijena električne energije na regionalnoj razini ili na razini Unije. Procjena postojanja takve krize cijena električne energije trebala bi se temeljiti na usporedbi s cijenama u vrijeme uobičajenog funkcioniranja tržišta i stoga ne bi trebala uključivati učinak prethodnih kriza cijena električne energije proglašanih na temelju ove Direktive. U takvoj provedbenoj odluci trebalo bi navesti i razdoblje valjanosti proglašenja krize cijena električne energije tijekom kojeg se primjenjuje privremeno produljenje reguliranih cijena. To razdoblje ne bi smjelo trajati dulje od godinu dana. Ako su i dalje ispunjeni uvjeti za proglašenje te krize cijena električne energije, Vijeće bi na prijedlog Komisije trebalo moći produljiti razdoblje valjanosti provedbene odluke. Dodjela provedbenih ovlasti Vijeću opravdana je s obzirom na znatne horizontalne posljedice za države članice odluke o proglašenju krize cijena električne energije te time o aktiviranju proširenih mogućnosti za javne intervencije u određivanju cijene opskrbe električnom energijom. Takve su posljedice znatne i u pogledu broja dotičnih kupaca i u pogledu važnosti kategorija takvih kupaca. Dodjelom provedbenih ovlasti Vijeću također se na odgovarajući način uzima u obzir politička priroda takve odluke o proglašenju krize cijena električne energije, što zahtijeva oprezno balansiranje različitih parametara u pogledu politika koji su ključni za politike država članica u području zaštite potrošača. Kada je riječ o ugroženim kupcima i kupcima pogođenima energetske siromaštvom, reguliranjem cijena koje bi primjenjivale države članice moglo bi se obuhvatiti 100 % cijene u skladu s člankom 5. Direktive (EU) 2019/944. U svakom slučaju, proglašenje krize cijena električne energije na regionalnoj razini ili na razini Unije trebalo bi osigurati jednake uvjete u svim državama članicama na koje ta odluka utječe kako se ne bi neopravdano narušilo unutarnje tržište.

- (29) Države članice trebale bi moći pružiti potporu, u skladu s člancima 107. i 108. UFEU-a, za dodatne troškove električne energije industrijskih kupaca u vrijeme elektroenergetske krize i iznimno velikog povećanja cijena.
- (30) Budući da Estonija, Latvija i Litva još nisu sinkronizirane s elektroenergetskim sustavom Unije, suočavaju se s vrlo specifičnim izazovima pri organizaciji tržišta uravnoteženja i tržišno utemeljene nabave pomoćnih usluga. Iako je napredak prema sinkronizaciji u tijeku, jedan od ključnih preduvjeta za stabilan sinkroni rad sustava jest dostupnost dostatnog rezerviranog kapaciteta za uravnoteženje sustava za regulaciju frekvencije. Međutim, s obzirom na to da baltičke države ovise o ruskom sinkronom području za upravljanje frekvencijama, još nisu bile u mogućnosti razviti vlastito funkcionalno tržište uravnoteženja. Agresivni rat Rusije protiv Ukrajine znatno je povećao rizik za sigurnost opskrbe koji je posljedica nepostojanja vlastitih tržišta uravnoteženja. Estoniju, Latviju i Litvu stoga bi trebalo izuzeti od zahtjeva iz određenih odredaba članka 40. stavka 4. i članka 54. stavka 2. Direktive (EU) 2019/944 u mjeri u kojoj je to potrebno kako bi se osigurala sigurnost sustava u prijelaznom razdoblju. Prijelazna razdoblja za Estoniju, Latviju i Litvu trebalo bi nakon sinkronizacije što prije postupno ukinuti i trebalo bi ih iskoristiti za razvoj odgovarajućih tržišnih instrumenata koji nude kratkoročne rezerve za uravnoteženje i druge neophodne pomoćne usluge, a trebalo bi ih ograničiti na vrijeme potrebno za taj proces.
- (31) S obzirom na to da ciparski prijenosni sustav nije povezan sa sustavom nijedne druge države članice, Cipar se suočava s vrlo specifičnim izazovima pri organizaciji tržišta uravnoteženja i tržišno utemeljene nabave pomoćnih usluga. Cipar bi stoga trebalo izuzeti od zahtjeva iz članka 40. stavka 4. i članka 54. stavka 2. Direktive (EU) 2019/944 u mjeri u kojoj je to potrebno kako bi se osigurala sigurnost sustava u prijelaznom razdoblju, odnosno dok se ciparski prijenosni sustav interkonekcijskim vodovima ne poveže sa sustavom drugih država članica.
- (32) Ovom se Direktivom uspostavlja pravna osnova za obradu osobnih podataka u skladu s Uredbom (EU) 2016/679 Europskog parlamenta i Vijeća ⁽¹⁶⁾. Države članice trebale bi osigurati da se poštuju sva načela i obveze u pogledu obrade osobnih podataka utvrđeni u Uredbi (EU) 2016/679, među ostalim o smanjenju količine podataka. Ako se cilj ove Direktive može postići bez obrade osobnih podataka, voditelji obrade podataka trebali bi se oslanjati na anonimizirane i zbirne podatke.

⁽¹⁶⁾ Uredba (EU) 2016/679 Europskog parlamenta i Vijeća od 27. travnja 2016. o zaštiti pojedinaca u vezi s obradom osobnih podataka i o slobodnom kretanju takvih podataka te o stavljanju izvan snage Direktive 95/46/EZ (Opća uredba o zaštiti podataka) (SL L 119, 4.5.2016., str. 1.).

- (33) Ako bilo koja od mjera predviđenih ovom Direktivom predstavlja državnu potporu, odredbama koje se odnose na takve mjere ne dovodi se u pitanje primjena članaka 107. i 108. UFEU-a. Komisija je nadležna za ocjenjivanje spojivosti državne potpore s unutarnjim tržištem.
- (34) Direktive (EU) 2018/2001 i (EU) 2019/944 trebalo bi stoga na odgovarajući način izmijeniti.
- (35) S obzirom na to da cilj ove Direktive, to jest poboljšanje modela integriranog tržišta električne energije, osobito radi sprečavanja neopravdano visokih cijena električne energije, ne mogu dostatno ostvariti države članice, nego se on na bolji način može ostvariti na razini Unije, Unija može donijeti mjere u skladu s načelom supsidijarnosti utvrđenim u članku 5. Ugovora o Europskoj uniji. U skladu s načelom proporcionalnosti utvrđenim u tom članku, ova Direktiva ne prelazi ono što je potrebno za ostvarivanje tog cilja,

DONIJELI SU OVU DIREKTIVU:

Članak 1.

Izmjena Direktive (EU) 2018/2001

U članku 4. stavku 3. Direktive (EU) 2018/2001 drugi podstavak zamjenjuje se sljedećim:

„U tu svrhu, a uzimajući u obzir neposredne programe zaštite cijena, potpora se daje u obliku tržišne premije, koja bi, među ostalim, mogla biti promjenjiva ili fiksna.

Drugi podstavak ovog stavka ne primjenjuje se na potporu za električnu energiju iz izvora navedenih u članku 19.d stavku 4. Uredbe (EU) 2019/943, na koju se primjenjuje članak 19.d stavak 1. te uredbe.”.

Članak 2.

Izmjene Direktive (EU) 2019/944

Direktiva (EU) 2019/944 mijenja se kako slijedi:

1. članak 2. mijenja se kako slijedi:

(a) točka 8. zamjenjuje se sljedećim:

„8. ‚aktivni kupac‘ znači krajnji kupac ili skupina krajnjih kupaca koji djeluju zajedno i koji troše ili skladište električnu energiju proizvedenu u vlastitom prostoru smještenom unutar definiranih granica ili električnu energiju koju sami proizvode ili dijele u drugim prostorima, ili koji prodaju električnu energiju koju sami proizvode ili sudjeluju u programima fleksibilnosti ili energetske učinkovitosti, uz uvjet da te djelatnosti nisu njihova primarna trgovačka ili profesionalna djelatnost;”;

(b) umeće se sljedeća točka:

„10.a ‚dijeljenje energije‘ znači vlastita potrošnja aktivnih kupaca energije iz obnovljivih izvora:

(a) proizvedene ili uskladištene izvan lokacije ili na zajedničkim lokacijama u postrojenju koje imaju u vlasništvu, zakupljuju ili unajmljuju u cijelosti ili djelomično; ili

(b) na koju im je pravo prenio drugi aktivni kupac uz naplatu ili besplatno;”;

(c) umeće se sljedeća točka:

„15.a ‚ugovor o opskrbi električnom energijom s obveznim trajanjem i fiksnim cijenama‘ znači ugovor o opskrbi električnom energijom između opskrbljivača i krajnjeg kupca kojim se jamči da ugovorni uvjeti, uključujući cijenu, ostaju nepromijenjeni tijekom cijelog trajanja ugovora, dok u okviru fiksne cijene može uključivati fleksibilan element, na primjer s varijacijama cijene u razdoblju vršne potrošnje i izvan njega, i u kojem promjene nastalog računa mogu proizlaziti samo iz elemenata koje ne utvrđuju opskrbljivači, poput poreza i pristojbi;”;

(d) umeću se sljedeće točke:

- „24.a ‚opskrbljivač zadnjeg izbora‘ znači opskrbljivač koji je određen za preuzimanje opskrbe električnom energijom kupaca opskrbljivača koji je prestao poslovati;
- 24.b ‚energetsko siromaštvo‘ znači energetsko siromaštvo kako je definirano u članku 2. točki 52. Direktive (EU) 2023/1791 Europskog parlamenta i Vijeća (*);
- 24.c ‚fleksibilni ugovor o priključenju‘ znači skup dogovorenih uvjeta za priključivanje električnog kapaciteta na mrežu, koji uključuje uvjete za ograničavanje i kontrolu isporučivanja električne energije u prijenosnu mrežu ili distribucijsku mrežu i preuzimanja električne energije iz nje;

(*) Direktiva (EU) 2023/1791 Europskog parlamenta i Vijeća od 13. rujna 2023. o energetske učinkovitosti i izmjeni Uredbe (EU) 2023/955 (SL L 231, 20.9.2023., str. 1.);

(e) točka 31. zamjenjuje se sljedećim:

„31. ‚energija iz obnovljivih izvora‘ ili ‚obnovljiva energija‘ znači energija iz obnovljivih izvora ili obnovljiva energija kako je definirana u članku 2. točki 1. Direktive (EU) 2018/2001;”;

2. članak 4. zamjenjuje se sljedećim:

„Članak 4.

Slobodan izbor opskrbljivača

Države članice osiguravaju da svi kupci mogu slobodno kupovati električnu energiju od opskrbljivača po vlastitom izboru. Države članice osiguravaju da svi kupci mogu istodobno slobodno imati više od jednog ugovora o opskrbi električnom energijom ili ugovora o dijeljenju energije i da u tu svrhu kupci imaju pravo na više od jednog mjernog i obračunskog mjesta koje pokriva jedinstveno priključno mjesto za njihove prostore. Ako je to tehnički izvedivo, pametni sustavi mjerenja uvedeni u skladu s člankom 19. mogu se upotrebljavati kako bi se kupcima omogućilo da istodobno imaju više od jednog ugovora o opskrbi električnom energijom ili više od jednog ugovora o dijeljenju energije.”;

3. umeće se sljedeći članak:

„Članak 6.a

Fleksibilni ugovori o priključenju

1. Regulatorno tijelo, ili drugo nadležno tijelo ako je država članica tako predvidjela, izrađuje okvir za operatore prijenosnih sustava i operatore distribucijskih sustava kako bi se ponudila mogućnost uspostave fleksibilnih ugovora o priključenju na područjima na kojima je mrežni kapacitet za nove priključke ograničen ili ga uopće nema, kako je objavljen u skladu s člankom 31. stavkom 3. i člankom 50. stavkom 4.a prvim podstavkom Uredbe (EU) 2019/943. Tim se okvirom osigurava sljedeće:

- (a) kao opće pravilo fleksibilna priključenja ne uzrokuju odgađanje jačanja mreže u utvrđenim područjima;
- (b) prijelaz s fleksibilnih na nepromjenjive ugovore o priključenju nakon razvoja mreže osigurava se na temelju utvrđenih kriterija; i
- (c) za područja na kojima regulatorno tijelo, ili drugo nadležno tijelo ako je država članica tako predvidjela, smatra da razvoj mreže nije najučinkovitije rješenje, fleksibilni ugovori o priključenju prema potrebi omogućuju se kao trajno rješenje, među ostalim za skladištenje energije.

2. Okvirom iz stavka 1. može se osigurati da se u fleksibilnim ugovorima o priključenju navede barem sljedeće:

- (a) maksimalno nepromjenjivo isporučivanje električne energije u mrežu i preuzimanje električne energije iz mreže, kao i dodatni fleksibilni kapacitet isporučivanja i preuzimanja koji se može priključiti i diferencirati po razdobljima tijekom cijele godine;

- (b) naknade za mrežu koje se primjenjuju i na nepromjenjive i na fleksibilne kapacitete isporučivanja i preuzimanja;
- (c) dogovoreno trajanje fleksibilnog ugovora o priključenju i očekivani datum odobrenja priključivanja na cjelokupni traženi nepromjenjivi kapacitet.

Korisnik sustava koji se priključuje putem fleksibilnog priključka na mrežu dužan je instalirati sustav za regulaciju električne energije koji je certificirao ovlašteni certifikator.”;

4. članak 11. mijenja se kako slijedi:

- (a) naslov se zamjenjuje sljedećim:

„Pravo na ugovor o opskrbi električnom energijom s obveznim trajanjem i fiksnim cijenama te na ugovor s dinamičnim određivanjem cijene električne energije”

- (b) stavak 1. zamjenjuje se sljedećim:

„1. Države članice osiguravaju da se nacionalnim regulatornim okvirom opskrbljivačima omogućuje da nude ugovore o opskrbi električnom energijom s obveznim trajanjem i fiksnim cijenama te ugovore s dinamičnim određivanjem cijene električne energije. Države članice osiguravaju da krajnji kupci koji imaju ugrađeno pametno brojilo mogu zatražiti sklapanje ugovora s dinamičnim određivanjem cijene električne energije i da svi krajnji kupci mogu zatražiti sklapanje ugovora o opskrbi električnom energijom s obveznim trajanjem i fiksnim cijenama u trajanju od najmanje godine dana, s najmanje jednim opskrbljivačem i sa svakim opskrbljivačem koji ima više od 200 000 krajnjih kupaca.

Odstupajući od prvog podstavka, države članice mogu izuzeti opskrbljivača s više od 200 000 krajnjih kupaca od obveze da nudi ugovore o opskrbi električnom energijom s obveznim trajanjem i fiksnim cijenama ako:

- (a) opskrbljivač nudi samo ugovore s dinamičnim određivanjem cijene;
- (b) izuzeće nema negativan učinak na tržišno natjecanje; i
- (c) i dalje postoji dovoljan izbor ugovora o opskrbi električnom energijom s obveznim trajanjem i fiksnim cijenama za krajnje kupce.

Države članice osiguravaju da opskrbljivači jednostrano ne mijenjaju uvjete ugovora o opskrbi električnom energijom s obveznim trajanjem i fiksnim cijenama i da ne raskinu takve ugovore prije njihova dospijanja.”;

- (c) umeću se sljedeći stavci:

„1.a Krajnji kupci prije sklapanja ili produljenja bilo kojeg ugovora iz stavka 1. ovog članka dobivaju sažetak ključnih ugovornih uvjeta u uočljivom obliku, napisan jasnim i sažetim jezikom. U tom se sažetku navode prava iz članka 10. stavaka 3. i 4., a uključuje barem sljedeće informacije:

- (a) ukupnu cijenu i njezinu raščlambu;
- (b) objašnjenje o tome je li cijena fiksna, varijabilna ili dinamična;
- (c) e-adresu opskrbljivača i podatke o dežurnoj telefonskoj liniji za pomoć potrošačima; i
- (d) prema potrebi, informacije o jednokratnim plaćanjima, promotivnim akcijama, dodatnim uslugama i popustima.

Komisija u tom pogledu daje smjernice.

1.b Države članice osiguravaju da krajnji kupci s ugovorima o opskrbi električnom energijom s obveznim trajanjem i fiksnim cijenama nisu isključeni iz sudjelovanja, ako se za to odluče, u upravljanju potrošnjom i dijeljenju energije ni iz aktivnog doprinošenja ispunjavanju potreba za fleksibilnošću nacionalnog elektroenergetskog sustava.”;

(d) stavak 2. zamjenjuje se sljedećim:

„2. Države članice osiguravaju da opskrbljivači krajnjim kupcima pruže sve potrebne informacije o pogodnostima, troškovima i rizicima odgovarajućih vrsta ugovora o opskrbi električnom energijom te da se od opskrbljivača traži da u skladu s time krajnjim kupcima stave na raspolaganje informacije, među ostalim o tome da je potrebno imati ugrađeno odgovarajuće brojilo električne energije. Regulatorna tijela:

(a) prate tržišna kretanja i procjenjuju rizike koje novi proizvodi i usluge mogu prouzročiti te rješavaju slučajeve zlouporabe;

(b) poduzimaju odgovarajuće mjere ako se utvrde nedopuštene naknade za raskidanje ugovora u skladu s člankom 12. stavkom 3.”;

5. umeće se sljedeći članak:

„Članak 15.a

Pravo na dijeljenje energije

1. Države članice osiguravaju da sva kućanstva, mala i srednja poduzeća, javna tijela i, ako je država članica tako odlučila, druge kategorije krajnjih kupaca, imaju pravo sudjelovati u dijeljenju energije kao aktivni kupci na nediskriminirajući način, unutar iste zone trgovanja ili ograničenijeg zemljopisnog područja, kako utvrdi ta država članica.

2. Države članice osiguravaju da aktivni kupci imaju pravo međusobno dijeliti energiju iz obnovljivih izvora na temelju privatnih sporazuma ili posredstvom pravnog subjekta. Sudjelovanje u dijeljenju energije ne smije biti primarna trgovačka ili profesionalna djelatnost aktivnih kupaca uključenih u dijeljenje energije.

3. Aktivni kupci mogu imenovati treću stranu organizatorom dijeljenja energije za potrebe:

(a) komuniciranja o aranžmanima o dijeljenju energije s drugim relevantnim subjektima, kao što su opskrbljivači i mrežni operatori, među ostalim o aspektima povezanima s primjenjivim tarifama i naknadama, porezima ili pristojbama;

(b) pružanja potpore pri upravljanju fleksibilnim opterećenjima iza brojila i njihovom uravnoteživanju te distribuiranim postrojenjima za proizvodnju i skladištenje energije iz obnovljivih izvora koja su dio relevantnog aranžmana o dijeljenju energije;

(c) ugovaranja i obračuna aktivnih kupaca koji sudjeluju u dijeljenju energije;

(d) instalacije i rada, uključujući mjerenje i održavanje, postrojenja za proizvodnju ili skladištenje energije iz obnovljivih izvora.

Organizator dijeljenja energije ili druga treća strana može biti vlasnik postrojenja za skladištenje ili proizvodnju energije iz obnovljivih izvora snage do 6 MW ili ga voditi, a da se pritom ne smatra aktivnim kupcem, osim ako je jedan od aktivnih kupaca koji sudjeluju u projektu dijeljenja energije. Organizator dijeljenja energije osigurava nediskriminirajuće usluge i transparentne cijene, tarife i uvjete pružanja usluga. U pogledu prvog podstavka točke (c) ovog stavka primjenjuju se članci 10., 12. i 18. Države članice utvrđuju regulatorni okvir za primjenu ovog stavka.

4. Države članice osiguravaju da aktivni kupci koji sudjeluju u dijeljenju energije:

(a) imaju pravo da se električna energija isporučena u mrežu oduzme od njihove ukupne potrošnje mjerene u razdoblju koje nije dulje od razdoblja obračuna odstupanja i ne dovodeći u pitanje primjenjive nediskriminirajuće poreze, pristojbe i naknade za mrežu koje odražavaju troškove;

(b) uživaju sva prava i obveze potrošača kao krajnji kupci na temelju ove Direktive;

(c) ne moraju ispunjavati obveze opskrbljivača ako se energija iz obnovljivih izvora dijeli među kućanstvima s instaliranim kapacitetom do 10,8 kW za pojedinačna kućanstva i do 50 kW za višestambene zgrade;

- (d) imaju pristup dobrovoljnim predlošcima ugovora s poštenim i transparentnim uvjetima za ugovore o dijeljenju energije;
- (e) u slučaju sukoba koji proizlazi iz ugovora o dijeljenju energije, imaju pristup izvansudskom rješavanju sporova s drugim sudionicima u ugovoru o dijeljenju energije u skladu s člankom 26.;
- (f) nisu podvrgnuti nepoštenom i diskriminirajućem postupanju sudionika na tržištu ili njihovih subjekata odgovornih za odstupanje;
- (g) obaviješteni su o mogućim promjenama zona trgovanja u skladu s člankom 14. Uredbe (EU) 2019/943 i o činjenici da je pravo na dijeljenje energije iz obnovljivih izvora ograničeno u skladu sa stavkom 1. ovog članka;
- (h) o aranžmanima o dijeljenju energije obavješćuju relevantne operatore sustava i sudionike na tržištu, uključujući relevantne opskrbljivače, izravno ili posredstvom organizatora dijeljenja energije.

Države članice mogu prilagoditi granične vrijednosti iz prvog podstavka točke (c) u skladu sa sljedećim:

- (a) u slučaju pojedinačnih kućanstava granična vrijednost može se povećati do najviše 30 kW;
- (b) u slučaju višestambenih zgrada granična vrijednost može se povećati do najviše 100 kW ili se, u slučaju opravdanih posebnih okolnosti koje su posljedica manje prosječne veličine višestambenih zgrada, može smanjiti na najmanje 40 kW.

5. Ako su druge kategorije krajnjih kupaca koji sudjeluju u sustavima dijeljenja energije veće od malih i srednjih poduzeća, primjenjuju se sljedeći dodatni uvjeti:

- (a) instalirani kapacitet postrojenja za proizvodnju povezanog sa sustavom dijeljenja energije ne smije biti veći od 6 MW;
- (b) dijeljenje energije odvija se na lokalnom ili ograničenom zemljopisnom području, kako ga definira dotična država članica.

6. Države članice osiguravaju da relevantni operatori prijenosnih sustava ili operatori distribucijskih sustava ili druga imenovana tijela:

- (a) prate, prikupljaju i potvrđuju podatke o mjerenju povezane s električnom energijom koja se dijeli te ih dostavljaju relevantnim krajnjim kupcima i sudionicima na tržištu najmanje jednom mjesečno i u skladu s člankom 23. te u tu svrhu uspostavljaju odgovarajuće sustave informacijske tehnologije;
- (b) osiguravaju relevantnu kontaktnu točku za:
 - i. registraciju aranžmana o dijeljenju energije;
 - ii. stavljanje na raspolaganje praktičnih informacija za dijeljenje energije;
 - iii. primanje informacija o relevantnim mjernim mjestima, promjenama lokacije i sudjelovanju; i
 - iv. ako je to primjenjivo, jasnu, transparentnu i pravodobnu potvrdu metoda izračuna.

7. Države članice poduzimaju odgovarajuće i nediskriminirajuće mjere kako bi osigurale da ugroženi kupcima i kupci pogođeni energetske siromaštvom mogu pristupiti programima dijeljenja energije. Te mjere mogu uključivati mjere financijske potpore ili dodjelu proizvodnih kvota.

8. Države članice osiguravaju da u okviru projekata dijeljenja energije koji su u vlasništvu javnih tijela električna energija koja se dijeli bude dostupna ugroženim ili energetski siromašnim kupcima ili građanima. Pritom države članice u najvećoj mogućoj mjeri potiču da količina te dostupne energije u prosjeku iznosi najmanje 10 % energije koja se dijeli.

9. Države članice mogu poticati uvođenje priključnih solarnih minisustava kapaciteta do 800 W u zgradama i na njima.

10. Komisija pruža smjernice državama članicama bez povećavanja administrativnog opterećenja kako bi olakšala uspostavu standardiziranog pristupa dijeljenju energije i kako bi se osigurali jednaki uvjeti za zajednice obnovljive energije i energetske zajednice građana.

11. Ovim se člankom ne dovode u pitanje pravo kupaca da odaberu svojeg opskrbljivača u skladu s člankom 4. ni primjenjiva nacionalna pravila o ovlašćivanju opskrbljivača.”;

6. umeće se sljedeći članak:

„Članak 18.a

Upravljanje rizicima opskrbljivača

1. Regulatorna tijela ili, ako je država članica u tu svrhu imenovala alternativno neovisno nadležno tijelo, takvo imenovano nadležno tijelo, uzimajući u obzir veličinu opskrbljivača ili strukturu tržišta, prema potrebi i provedbom testiranja otpornosti na stres, osiguravaju da opskrbljivači:

(a) imaju i provode odgovarajuće strategije zaštite kako bi ograničili rizik od promjena u veleprodajnoj opskrbi električnom energijom za gospodarsku održivost svojih ugovora s kupcima, uz istodobno održavanje likvidnosti i praćenje cjenovnih signala s kratkoročnih tržišta;

(b) poduzimaju sve razumne mjere kako bi ograničili rizik od prekida opskrbe.

2. Strategije zaštite opskrbljivača od rizika mogu uključivati primjenu ugovora o kupnji električne energije kako su definirani u članku 2. točki 77. Uredbe (EU) 2019/943, ili druge odgovarajuće instrumente, kao što su terminski ugovori. Ako postoje dovoljno razvijena tržišta za ugovore o kupnji električne energije koja omogućuju učinkovito tržišno natjecanje, države članice mogu zahtijevati da se dio izloženosti opskrbljivača riziku promjena veleprodajnih cijena električne energije obuhvati primjenom ugovora o kupnji električne energije proizvedene iz obnovljivih izvora koji odgovaraju trajanju njihove izloženosti riziku na strani potrošača, pod uvjetom da se poštuje pravo tržišnog natjecanja Unije.

3. Države članice nastoje osigurati dostupnost proizvoda za zaštitu od rizika energetskim zajednicama građana i zajednicama obnovljive energije i uspostaviti povoljne uvjete u tu svrhu.”;

7. u članku 27. stavak 1. zamjenjuje se sljedećim:

„1. Države članice osiguravaju da svi kupci iz kategorije kućanstvo i, ako to države članice smatraju primjerenim, mala poduzeća, imaju pravo na univerzalnu uslugu, to jest pravo na opskrbu električnom energijom određene kvalitete unutar svojeg državnog područja po konkurentnim, jednostavno i jasno usporedivim, transparentnim i nediskriminirajućim cijenama. Kako bi se osiguralo pružanje univerzalne usluge, države članice operatorima distribucijskih sustava nameću obvezu priključivanja kupaca na svoju mrežu pod uvjetima i tarifama utvrđenima u skladu s postupkom utvrđenim u članku 59. stavku 7. Ovom se Direktivom ne sprečava države članice da ojačaju tržišni položaj kupaca iz kategorije kućanstvo te malih i srednjih kupaca koji nisu iz kategorije kućanstvo promicanjem mogućnosti za dobrovoljno udruživanje predstavnika za tu kategoriju kupaca.”;

8. umeće se sljedeći članak:

„Članak 27.a

Opskrbljivač zadnjeg izbora

1. Ako države članice još nisu uspostavile sustav u pogledu opskrbljivača zadnjeg izbora, uvode takav sustav kako bi osigurale kontinuitet opskrbe barem za kupce iz kategorije kućanstvo. Opskrbljivači zadnjeg izbora imenuju se pravednim, transparentnim i nediskriminirajućim postupkom.

2. Krajnji kupci koje se preusmjeri na opskrbljivače zadnjeg izbora i dalje uživaju sva svoja prava kao kupci, kako je utvrđeno u ovoj Direktivi.

3. Države članice osiguravaju da opskrbljivači zadnjeg izbora bez odgode obavijeste preusmjerene kupce o svojim uvjetima i osiguravaju neometan kontinuitet usluge za te kupce tijekom razdoblja potrebnog za pronalaženje novog opskrbljivača, koje traje najmanje šest mjeseci.

4. Države članice osiguravaju da se krajnjim kupcima pružaju informacije i da ih se potiče da prijedū na tržišno utemeljenu ponudu.

5. Države članice mogu zahtijevati od opskrbljivača zadnjeg izbora da električnom energijom opskrbljuje kupce iz kategorije kućanstvo te mala i srednja poduzeća koji ne primaju tržišno utemeljene ponude. U takvim slučajevima primjenjuju se uvjeti iz članka 5.”;

9. umeće se sljedeći članak:

„Članak 28.a

Zaštita od isključivanja

1. Države članice poduzimanjem odgovarajućih mjera, među ostalim zabranom isključivanja ili drugim jednakovrijednim mjerama, osiguravaju da ugroženi kupci i kupci pogođeni energetske siromaštvom budu u potpunosti zaštićeni od isključivanja električne energije. Države članice takvu zaštitu pružaju kao dio svoje politike u pogledu ugroženih kupaca na temelju članka 28. stavka 1., ne dovodeći u pitanje mjere utvrđene u članku 10. stavku 11.

Pri obavješćivanju Komisije o svojim mjerama za prenošenje ove Direktive države članice objašnjavaju vezu između prvog podstavka i odgovarajućih dijelova nacionalnih instrumenata za prenošenje.

2. Države članice osiguravaju da opskrbljivači ne raskinu ugovore i ne isključe kupce iz razloga zbog kojih su kupci podnijeli pritužbu u skladu s člankom 10. stavkom 9. ili koji su predmet mehanizma izvansudskog rješavanja sporova u skladu s člankom 26. Takva pritužba ili primjena takvog mehanizma ne utječe na ugovorna prava i obveze stranaka. Države članice mogu poduzeti odgovarajuće mjere kako bi se izbjegla zlouporaba postupka.

3. Države članice poduzimaju odgovarajuće mjere iz stavka 1. kako bi kupcima omogućile da izbjegnu isključivanje, koje mogu uključivati:

(a) promicanje dobrovoljnih kodeksa za opskrbljivače i kupce o sprečavanju i upravljanju slučajevima kupaca koji kasne s plaćanjima; ti se aranžmani mogu odnositi na potporu kupcima u upravljanju svojom potrošnjom energije i troškovima, uključujući upozoravanje na neuobičajeno velika povećanja energije ili upotrebu u zimskoj i ljetnoj sezoni, ponudu odgovarajućih fleksibilnih planova otplate, mjere savjetovanja o dugu, samoočitavanje stanja brojila i bolju komunikaciju s kupcima i agencijama za potporu;

(b) promicanje obrazovanja kupaca i osvješćivanja o njihovim pravima u pogledu upravljanja dugom;

(c) pristup financiranju, vrijednosnim kuponima ili subvencijama za potporu u plaćanju računa;

(d) poticanje i olakšavanje očitavanja brojila svaka tri mjeseca ili, prema potrebi, za kraća obračunska razdoblja, ako je uveden sustav redovitog samoočitavanja od strane krajnjeg kupca kako bi se ispunile obveze iz Priloga I. točke 2. podtočaka (a) i (b) u pogledu učestalosti obračuna i pružanja informacija o obračunu.”;

10. u članku 31. stavci 2. i 3. zamjenjuju se sljedećim:

„2. U svakom slučaju operator distribucijskog sustava ne smije diskriminirati korisnike sustava ili kategorije korisnika sustava, uključujući zajednice obnovljive energije i energetske zajednice građana, posebno u korist svojih povezanih poduzeća.

3. Operatori distribucijskih sustava korisnicima sustava pružaju informacije koje su im potrebne za učinkovit pristup sustavu i korištenje njime. Operatori distribucijskih sustava posebice na transparentan način objavljuju jasne informacije o raspoloživom kapacitetu za nove priključke u svojem području rada s visokom prostornom granularnošću, poštujući javnu sigurnost i povjerljivost podataka, uključujući kapacitet na temelju zahtjeva za priključenje i mogućnost fleksibilne veze u zagušenim područjima. Objava uključuje informacije o kriterijima za izračun raspoloživog kapaciteta za nove priključke. Operatori distribucijskih sustava redovito ažuriraju te informacije, a najmanje jednom u tri mjeseca.

Operatori distribucijskih sustava korisnicima sustava na transparentan način dostavljaju jasne informacije o statusu i obradi njihovih zahtjeva za priključenje. Te informacije dostavljaju u roku od tri mjeseca od podnošenja zahtjeva. Ako traženi priključak nije odobren ni trajno odbijen, operatori distribucijskih sustava redovito ažuriraju te informacije, a najmanje jednom u tri mjeseca.

3.a Operatori distribucijskih sustava korisnicima sustava pružaju mogućnost podnošenja zahtjeva za priključenje na mrežu i dostavljanja odgovarajuće dokumentacije isključivo u digitalnom obliku.

3.b Države članice mogu odlučiti ne primjenjivati stavak 3. na integrirana elektroenergetska poduzeća koja opslužuju manje od 100 000 priključenih kupaca ili koja opslužuju male izolirane sustave. Države članice mogu primijeniti prag koji je niži od 100 000 priključenih kupaca.

Države članice potiču integrirana elektroenergetska poduzeća koja opslužuju manje od 100 000 priključenih kupaca da korisnicima sustava jednom godišnje dostave informacije iz stavka 3. i promiču suradnju među operatorima distribucijskih sustava u tu svrhu.”;

11. u članku 33. stavak 1. zamjenjuje se sljedećim:

„1. Ne dovodeći u pitanje Direktivu 2014/94/EU Europskog parlamenta i Vijeća (*), države članice osiguravaju potreban regulatorni okvir kako bi se olakšalo priključivanje javno dostupnih i privatnih mjesta za punjenje s funkcionalnostima pametnog punjenja i funkcionalnostima dvosmjernog punjenja u skladu s člankom 20.a Direktive (EU) 2018/2001 na distribucijske mreže. Države članice osiguravaju da operatori distribucijskih sustava surađuju na nediskriminirajućoj osnovi sa svakim poduzećem koje ima u vlasništvu ili razvija mjesta za punjenje električnih vozila, upravlja njima ili ih vodi, među ostalim u pogledu priključivanja na mrežu.

(*) Direktiva 2014/94/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 22. listopada 2014. o uspostavi infrastrukture za alternativna goriva (SL L 307, 28.10.2014., str. 1.).”;

12. članak 59. mijenja se kako slijedi:

(a) stavak 1. mijenja se kako slijedi:

i. točka (c) zamjenjuje se sljedećim:

„(c) osiguravanje, u bliskoj suradnji s drugim regulatornim tijelima, da jedinstvena platforma za dodjelu uspostavljena u skladu s Uredbom Komisije (EU) 2016/1719 (*), ENTSO za električnu energiju i tijelo EU-a za ODS-ove ispunjavaju svoje obveze na temelju ove Direktive, Uredbe (EU) 2019/943, mrežnih pravila i smjernica donesenih u skladu s člancima 59., 60 i 61. Uredbe (EU) 2019/943 i drugog relevantnog prava Unije, među ostalim u pogledu prekograničnih pitanja, kao i odluka ACER-a, te zajedničko utvrđivanje neispunjavanja obveza jedinstvene platforme za dodjelu, ENTSO-a za električnu energiju i tijela EU-a za ODS-ove; ako regulatorna tijela ne uspiju postići dogovor u roku od četiri mjeseca od početka savjetovanja za potrebe zajedničkog utvrđivanja neispunjavanja obveza, predmet se upućuje ACER-u radi donošenja odluke, na temelju članka 6. stavka 10. Uredbe (EU) 2019/942;

(*) Uredba Komisije (EU) 2016/1719 od 26. rujna 2016. o uspostavljanju smjernica za dugoročnu dodjelu kapaciteta (SL L 259, 27.9.2016., str. 42.).”;

ii. točka (z) zamjenjuje se sljedećim:

„(z) praćenje uklanjanja neopravdanih prepreka razvoju i ograničenja razvoja potrošnje električne energije iz vlastite proizvodnje, dijeljenja energije, zajednica obnovljive energije i energetske zajednice građana, uključujući prepreke i ograničenja koji sprečavaju povezivanje distribuirane fleksibilne proizvodnje energije u razumnom roku, u skladu s člankom 58. točkom (d).”;

(b) stavak 4. zamjenjuje se sljedećim:

„4. Regulatorno tijelo koje se nalazi u državi članici u kojoj se nalazi sjedište jedinstvene platforme za dodjelu, ENTSO-a za električnu energiju ili tijela EU-a za ODS-ove ima ovlast za izricanje učinkovitih, proporcionalnih i odvraćajućih sankcija tim subjektima ako ne ispunjavaju svoje obveze na temelju ove Direktive, Uredbe (EU) 2019/943 ili bilo koje relevantne pravno obvezujuće odluke regulatornog tijela ili ACER-a, ili za predlaganje izricanja takvih sankcija nadležnom sudu.”;

13. u članku 66. dodaju se sljedeći stavci:

„6. Odstupajući od članka 40. stavka 4., operatori prijenosnih sustava u Estoniji, Latviji i Litvi mogu se osloniti na usluge uravnoteženja koje pružaju domaći pružatelji usluga skladištenja električne energije, poduzeća povezana s operatorima prijenosnih sustava i druga postrojenja u vlasništvu operatora prijenosnih sustava.

Odstupajući od članka 54. stavka 2., Estonija, Latvija i Litva mogu svojim operatorima prijenosnih sustava i poduzećima povezanim s operatorima prijenosnih sustava dopustiti da imaju u vlasništvu postrojenja za skladištenje energije te da ih razvijaju, vode i upravljaju njima bez primjene otvorenog, transparentnog i nediskriminirajućeg natječajnog postupka te takvim postrojenjima za skladištenje energije mogu dopustiti kupnju ili prodaju električne energije na tržištima uravnoteženja.

Odstupanja iz prvog i drugog podstavka primjenjuju se do tri godine nakon pristupanja Estonije, Latvije i Litve sinkronom području kontinentalne Europe. Ako je to potrebno radi očuvanja sigurnosti opskrbe, Komisija može odobriti produljenje početnog trogodišnjeg razdoblja za najviše pet godina.

7. Odstupajući od članka 40. stavka 4. i članka 54. stavka 2., Cipar može dopustiti svojem operatoru prijenosnog sustava da ima u vlasništvu postrojenja za skladištenje energije te da ih razvija, vodi i upravlja njima bez primjene otvorenog, transparentnog i nediskriminirajućeg natječajnog postupka.

Odstupanje iz prvog podstavka primjenjuje se dok se prijenosni sustav u Cipru ne poveže s prijenosnim sustavima drugih država članica putem međupovezanosti.”;

14. umeće se sljedeći članak:

„Članak 66.a

Pristup cjenovno pristupačnoj energiji tijekom krize cijena električne energije

1. Vijeće može na prijedlog Komisije provedbenom odlukom proglasiti krizu cijena električne energije na regionalnoj razini ili na razini Unije ako su ispunjeni sljedeći uvjeti:

(a) vrlo visoke prosječne cijene na veleprodajnim tržištima električne energije koje su najmanje dva i pol puta veće od prosječne cijene tijekom prethodnih pet godina, a iznose najmanje 180 EUR/MWh, za koje se očekuje da će ostati visoke najmanje šest mjeseci, ne uzimajući u obzir, pri izračunu prosječne cijene tijekom prethodnih pet godina, razdoblja za koja je bila proglašena kriza cijena električne energije na regionalnoj razini ili na razini Unije;

(b) nagla povećanja maloprodajnih cijena električne energije u rasponu od 70 %, za koja se očekuje da će se nastaviti tijekom najmanje tri mjeseca.

2. U provedbenoj odluci iz stavka 1. navodi se njezino razdoblje valjanosti, koje može trajati najviše godinu dana. To se razdoblje može produljiti u skladu s postupkom utvrđenim u stavku 8. za uzastopna razdoblja od najviše godine dana.

3. Proglašenjem krize cijena električne energije na regionalnoj razini ili na razini Unije na temelju stavka 1. osigurava se pošteno tržišno natjecanje i trgovina u svim državama članicama na koje provedbena odluka utječe kako se ne bi neopravdano narušilo unutarnje tržište.

4. Ako su ispunjeni uvjeti utvrđeni u stavku 1., Komisija podnosi prijedlog proglašenja krize cijena električne energije na regionalnoj razini ili na razini Unije, koji uključuje predloženo razdoblje valjanosti provedbene odluke.

5. Vijeće može kvalificiranom većinom izmijeniti prijedlog Komisije podnesen na temelju stavka 4. ili 8.

6. Ako je Vijeće donijelo provedbenu odluku na temelju stavka 1., države članice mogu tijekom razdoblja valjanosti te odluke primjenjivati privremene ciljane javne intervencije u određivanje cijena opskrbe malih i srednjih poduzeća električnom energijom. Takve javne intervencije:

- (a) ograničene su na najviše 70 % potrošnje korisnika tijekom istog razdoblja prethodne godine i zadržavaju poticaj za smanjenje potražnje;
- (b) ispunjavaju uvjete utvrđene u članku 5. stavcima 4. i 7.;
- (c) ako je to relevantno, ispunjavaju uvjete utvrđene u stavku 7. ovog članka;
- (d) osmišljene su tako da se na najmanju moguću mjeru svede negativna fragmentacija unutarnjeg tržišta.

7. Ako je Vijeće donijelo provedbenu odluku na temelju stavka 1. ovog članka, države članice tijekom razdoblja valjanosti te odluke mogu, odstupajući od članka 5. stavka 7. točke (c), pri primjeni ciljanih javnih intervencija u određivanje cijena opskrbe električnom energijom na temelju članka 5. stavka 6. ili stavka 6. ovog članka, iznimno i privremeno odrediti cijenu opskrbe električnom energijom koja je niža od troškova ako su ispunjeni sljedeći uvjeti:

- (a) cijena utvrđena za kupce iz kategorije kućanstvo primjenjuje se samo na najviše 80 % medijana potrošnje kućanstva i zadržava poticaj za smanjenje potražnje;
- (b) nema diskriminacije među opskrbljivačima;
- (c) opskrbljivačima se isplaćuje naknada za opskrbu po cijeni nižoj od troškova na transparentan i nediskriminirajući način;
- (d) svi opskrbljivači imaju pravo na istoj osnovi dostaviti ponude za cijenu opskrbe električnom energijom koja je niža od troškova;
- (e) predloženim mjerama ne narušava se unutarnje tržište električne energije.

8. Komisija pravodobno prije isteka razdoblja valjanosti navedenog na temelju stavka 2. ocjenjuje jesu li uvjeti utvrđeni u stavku 1. i dalje ispunjeni. Ako Komisija smatra da su uvjeti utvrđeni u stavku 1. i dalje ispunjeni, Vijeću podnosi prijedlog produljenja razdoblja valjanosti provedbene odluke donesene na temelju stavka 1. Ako Vijeće odluči produljiti razdoblje valjanosti, tijekom tog produljenog razdoblja primjenjuju se stavci 6. i 7.

Komisija kontinuirano procjenjuje i prati učinak mjera donesenih na temelju ovog članka i redovito objavljuje rezultate takvih procjena.”;

15. u članku 69. stavak 2. zamjenjuje se sljedećim:

„2. Komisija do 31. prosinca 2025. preispituje provedbu ove Direktive te o tome podnosi izvješće Europskom parlamentu i Vijeću. Prema potrebi, Komisija zajedno s izvješćem ili nakon njega podnosi zakonodavni prijedlog.

U okviru preispitivanja koje provodi Komisija posebno se ocjenjuje kvaliteta usluge koja se nudi krajnjim kupcima te pitanje jesu li kupci, posebno ugroženi kupci i kupci pogođeni energetske siromaštvom, primjereno zaštićeni na temelju ove Direktive.”.

Članak 3.

Prenošenje

1. Države članice stavljaju na snagu zakone i druge propise koji su potrebni radi usklađivanja s ovom Direktivom do 17. siječnja 2025.

Odstupajući od prvog podstavka ovog stavka, države članice stavljaju na snagu zakone i druge propise koji su potrebni radi usklađivanja s člankom 2. točkama 2. i 5. do 17. srpnja 2026.

One o tome odmah obavješćuju Komisiju.

Kada države članice donose te mjere, one sadržavaju upućivanje na ovu Direktivu ili se na nju upućuje prilikom njihove službene objave. Načine tog upućivanja određuju države članice.

2. Države članice Komisiji dostavljaju tekst mjera nacionalnog prava koje donesu u području na koje se odnosi ova Direktiva.

Članak 4.

Stupanje na snagu

Ova Direktiva stupa na snagu dvadesetog dana od dana objave u *Službenom listu Europske unije*.

Članak 5.

Adresati

Ova je Direktiva upućena državama članicama.

Sastavljeno u Bruxellesu 13. lipnja 2024.

Za Europski parlament

Predsjednica

R. METSOLA

Za Vijeće

Predsjednica

H. LAHBIB